

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 23. jan. 2008

Stjórn Prestafélags Íslands (PÍ) hefur skoðað fjögur frumvörp menntamálaráðherra um leikskóla, grunnskóla, framhaldsskóla og kennaramenntun. Frumvörpin bera vitni um metnað og framsýni og mörg nýmæli ættu að styrkja skólakerfið og bæta námslega stöðu íslenskra barna og ungmenna í samanburði við aðrar þjóðir. Stjórn PÍ dregur þó fram eftirfarandi atriði um einstök frumvörp:

1. Frumvarp til laga um leikskóla, þskj. 321

Í 2. gr. c stendur að markmið skólastarfsins sé „að stuðla að umburðarlyndi og víðsýni barna og efla siðferðisvitund þeirra“ en kristilegt siðgæði er látið falla niður. Það er rökstutt með því að sífellt fleiri börn af erlendu bergi brotin séu við nám í leikskólum, sem hafi annað móðurmál en íslensku. Einnig er breytingin rökstödd með því að sífellt fleiri séu utan þjóðkirkju eða ástundi önnur trúarbrögð og því sé þetta eðlileg breyting í ljósi breyttra aðstæðna í samfélaginu. Sá skilningur nefndarinnar er hins vegar áréttáður í skýringum með frumvarpinu að þær dyggðir sem sérstaklega eru taldar upp; „umburðarlyndi, víðsýni og öflug siðferðisvitund“ séu vissulega kristilegar dyggðir. Auk þess er það skilningur nefndarinnar að það sé jafnframt kristin dyggð að einstaklingar í samfélaginu sýni af sér „ábyrgð“ sem jafnframt er eitt af markmiðum leikskólastarfsins sbr. 2. gr. d.

Mikilvægt er að ígrunda vel afleiðingar þess ef hugtakið „kristilegt siðgæði“ fellur út úr lögum. Það er auðvitað alveg ljóst að íslensk menning hefur allt til þessa verið kristin menning. Siðferði kristinnar hefur mótað íslenskt samfélag, siðferðisvitund Íslendinga og hefur haft djúpstæð áhrif á lagasetningu í landinu. Um 90% þjóðarinnar eru kristinnar trúar og þess vegna er merkilegt ef það er orðið mikið feimnismál að nota orðið „kristilegt“ upphátt eða á prenti! Við megum ekki afneita uppruna okkar. Til forna sögðu heimspekingarnir: Maður þekktu sjálfan þig! Ef íslensk þjóð veit ekki af hvaða rótum hún er sprottin og þekkir ekki þann arf sem hún fékk í vöggugjöf; hvernig á hún þá að vita hver hún er? Sú sjálfsvitund er forsenda þess að vera heilbrigður einstaklingur/heilbrigð þjóð. Um þessar mundir er afstæðishyggja mjög ráðandi, það viðhorf að allar skoðanir séu jafn rétháar og rétt og rangt sé ekki til nema sem smekksatriði. Er það ekki í sjálfu sér dæmi um mjög vafasama skoðun sem við ættum að berjast gegn? Afleiðing slíkrar afstæðishyggju í siðferðisefnum er firring. Firrt þjóð er óheilbrigð og óhamingjusöm þjóð! Orðalagið „kristið siðgæði“ leggur áherslu á sjálfstæða tilvist siðgæðisins, óháð manningum og tímanlegum skoðunum hans.

Við hljótum að geta sýnt fólki af öðrum uppruna virðingu sem og trú þess og arfi enda þótt við köstum ekki okkar eigin fyrir róða. Raunar er spurning hvort við séum ekki einmitt færari um að sýna öðrum virðingu óháð kynferði, trúarbrögðum, skoðunum, þjóðernisuppruna, kynþætti, litarhætti o. fl. ef okkur hefur verið miðlað „kristilegt siðgæði“.

2. Frumvarp til laga um grunnskóla, þskj. 319

Stjórn Prestafélags Íslands gerir athugasemd við 2. gr. og telur afar mikilvægt að fella ekki „kristilegt siðgæði“ niður úr upptalningu um starfshætti grunnskóla. Við tókum undir þau markmið 2. gr. að grunnskóli skuli stuðla að víðsýni hjá nemendum og efla skilning þeirra á íslensku samfélagi, sögu þess og sérkennum, og bendum á að það er einmitt kristinn siður í þúsund ár, sem gegnsýrir söguna og íslenskt samfélag. Fyrir kristilegu siðgæði og ofantöldum markmiðum má færa samfélagsleg, menningarleg, þekkingarleg og siðgæðisleg rök. U. þ. b. 90% þjóðarinnar tilheyra kristnum kirkjudeildum. Það eykur víðsýni og umburðarlyndi að þekkja eigin trúararf og vera læs á menningu þjóðarinnar. Kristilegt siðgæði stendur þannig með djúpar rætur í menningu og sögu þjóðarinnar og lýsir vel þeim siðgæðisgrundvelli sem skólastarf á Íslandi hefur, án þess að kastað sé rýrð á upptalningu þeirra gilda, sem í frumvarpinu eru.

Stjórn PÍ gerir einnig alvarlegar athugasemdir við 25.gr., að kristinfræði, siðfræði og trúarbragðafræði flokkist undir samfélagsgreinar. Best væri að fá inn í aðalnámskrá sérákvæði um trúarbragðafræði, siðfræði og kristinfræði, í stað þess að fella þessar greinar (kristinfræði) undir samfélagsgreinar eins og gert var við gerð námskrárinnar árið 1999. Það samrýmist ekki þeim veigamiklu samfélagslegu, menningarlegu, þekkingarlegu og siðgæðislegu rökum, sem færa má fyrir mikilvægi þessara greina.

Stjórn PÍ fagnar því að nám í opinberum grunnskólum skuli áfram veitt nemendum að kostnaðarlausu. Enn fremur ber að fagna mörgum nýjungum sem rýmka um leyfi til foreldra og sveitarfélaga eða annarra til að kenna heima eða stofna skóla.

3. Frumvarp til laga um framhaldsskóla, þskj. 320

Það frumvarp sem hér er lagt fyrir boðar miklar umbreytingar í skipulagi náms í framhaldsskólum hér á landi. Kjarna þeirra breytinga er að finna í V. kafla gr. 21 og gr. 23. Þar stendur:

Aðalnámskrá framhaldsskóla, er ráðherra setur, kveður á um markmið og fyrirkomulag skólastarfs – 21. gr.

Framhaldsskólar setja sér námsbrautarlýsingar og leggja þær fyrir ráðherra til staðfestingar. – 23. gr.

Þetta er síðan skýrt þannig í athugasemdum:

Samkvæmt frumvarpinu færast gerð námsbrautarlýsinga frá ráðuneytinu til framhaldsskólanna. Það þýðir að skólunum er falin eiginleg tillögugerð um fyrirkomulag, samhengi og inntak náms (Athugasemdir bls.19).

Með þessu er í raun hverjum skóla falið að leggja þær áherslur í námsframboði sínu sem hann kys. Einu mörkin sem sett eru varða íslensku, ensku og stærðfræði. Þannig skal nám til stúdentsprófs vera opið svo fremi það skili því markmiði ... ”að undirbúa nemendur undir nám á háskólastigi” (18. gr.). Þó skulu nemendur hafa lokið 45 einingum í íslensku, ensku og stærðfræði (Athugasemdir bls.23).

Kostur þessa er augljóslega aukin samkeppni og fjölbreytni í skólastarfi. Gallinn er aftur á móti sá að þessi skipan kemur niður á námsgreinum sem til þessa hafa ekki notið vinsælda eða kynningar og eru ekki líklegar til að hraða námsframvindu í skólunum. Í 43. gr. kemur fram að fjárveitingar til skóla fari *m.a. eftir fjölda nemenda-* og þar af leiðandi líklega einnig vinsældum námsframboðs.

Þar sem hraði og samkeppni einkennir frumvarpið er vandséð hvernig koma megi að nýjum greinum eða greinum sem kenndar eru t.d. á Norðurlöndunum en hafa ekki verið kenndar hér að ráði í framhaldsskóla og eru því í raun óþekktar.

Trúarbragðafræði er gott dæmi um slíka námsgrein Trúarbragðafræðin hefur verið hornreka í íslenskum framhaldsskólum og einungis kennd sem valgrein ef áhugi er fyrir hendi. Á Norðurlöndunum er hún skyldugrein til stúdentsprófs, en hér eiga aðeins íslenska, enska og stærðfræði að heyra undir þá skilgreiningu eins og fyrr segir. Úr því að ráðuneytið leggur ekki línurnar nema almennt mun trúarbragðafræðin án efa sitja áfram á hakanum.

Þetta er í raun í andstöðu við 2.gr. frumvarpsins þar sem stendur:

Hlutverk framhaldsskóla er að stuðla að alhliða þroska allra nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi ...

Með vaxandi fjölmenningu og fjölgun íslenskra ríkisborgara sem eru af erlendu bergi brotnir eykst nauðsyn þess að brjóta niður múra á milli menningarheilda og trúarhópa og auka þar með umburðarlyndið. Slíkt er best gert með meðal annars almennri fræðslu um trúarbrögð heimsins og þar með menningu og siði þjóða og þjóðarbrot. Til að slík fræðsla verði að gagni og nái að stuðla að alhliða þroska nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi þarf hún að ná til allra, hvort sem nemendur stunda nám til framhaldsskólaprófs, stúdentsprófs eða starfsréttindaprófs.

Aðeins með ákvörðun frá ráðuneytinu er það mögulegt. Slík ákvörðun þyrfti því að fylgja þessum lögum.

4. Frumvarp til laga um menntun kennara, þskj. 322

Kennarar landsins sinna því mikilvæga starfi að sjá um menntun, umönnun og að hluta til uppeldi barna og ungmenna í íslensku samfélagi. Framtíð einstaklings og samfélags byggir á því að þetta hlutverk sé vel af hendi leyst.

Leikskólakennarar, grunnskólakennarar, framhaldsskólakennarar ásamt stjórnendum menntastofnana hafa því mikil og varanleg áhrif á börn og ungmenni. Því er nauðsynlegt fyrir heill einstaklinga og samfélags að staðið sé á sem faglegastan hátt að menntun þeirra og þeim séu búin þau starfsskilyrði sem best eru. Það er með öllu óásættanlegt að ráðið sé í störf þessa fagfólks af ófaglærðu fólki.

Þá er þeim tilmælum beint til þeirra er vinna munu að endurskipulagi náms leikskólakennara, grunnskólakennara, framhaldsskólakennara og skólastjórnenda, að það verði hluti af faglegum og nauðsynlegum undirbúningi þessarra hópa er starfa munu í fjölmenningarlegu samfélagi, að kynna sér trúarbrögð og þau mikilvægu áhrif sem trúarbrögð og menning hafa á þroska og sjálfsmýnd hvers einstaklings. Bent er í því sambandi á undirbúning og menntun sömu stétta í þeim löndum sem við viljum bera okkur saman við (t.d. Norðurlöndin og Bretland).

Prestafélagið lýsir ánægju sinni með áherslur í lagafrumvarpi þessu á faglega menntun, lögverndun fagfólks í starfi og endurskoðun menntunar í breyttu samfélagi.

Virðingarfyllst,
f. h. stjórnar Prestafélags Íslands,

sr. Ólafur Jóhannsson, formaður